

האתר נמצא צפונה מזרחה לכנסייה, מול כיכר העיר. בזמן הגטו הכתובת היתה: L 414.

במעון זה התגוררו גם בנים וגם בנות, אך בחדרים נפרדים. הפעילות החינוכית וכן המדריכים היו משותפים לבנים ולבנות, לפי שכבת הגיל. באותו בניין ישב גם משרד הדואר של הגטו. בניין זה שוכן צפונית מזרחית לכנסייה. רצוי להיכנס פנימה, להתרשם מהחלל הכללי של המבנה, מהמדרגות היפות המובילות לחדרים שבקומה העליונה.

שמות החדרים במעון היו ברובם שמות עבריים, וקבוצת הפעילות נקראה "פלוגה". את הפעילות עצמה כינו "תרבות". בכל חדר היתה מדריכה או מדריך, שהיו אחראים למהלך החיים של הנערים והנערות. מנהל המעון הגדיר את תפקיד המדריכים כך: "מדריך/מדריכה זה תואר שניתן לאדם שחייב למלא תפקידים רבים. עליו להיות מורה, מטפל, מדריך, ראש קבוצת ילדים ולפעמים עליו להחליף את ההורים".

בשיחת-מחנכים נקבעו מטרות חינוכם של בני הנוער שנמסרו להשגחתם:

1. חיי שיתוף. בהתחלה יראו בהם הילדים הכרח, מאוחר יותר יבינו שכך ראוי, ובשלב הסופי ישתתפו בחיי השיתוף מתוך רצון.

2. חיים יהודיים. גם כאן יש להוביל את הילד מן ההכרח להיות יהודי אל הרצון להיות כזה. לעסוק בנושאים יהודיים כגון שאלות הקיום היהודי, היסטוריה, עברית. לספק מידע על המצב והחיים בארץ היהודים - פלשתינה.

3. גישה נכונה לחיים: כמחליפי הורים ובית המשפחה, על המחנכים להקנות לילדים כללי יסוד אתיים-מוסריים. החינוך לערכים כלל-אנושיים חייב להיות תפקיד מרכזי למחנך.

4. השכלה: להרחיב, במסגרת התנאים העומדים לרשות המחנכים ועל-ידי הפעילות-תרבות, את השכלתם של הילדים, כדי שגם מבחינה זו לא יבוזז זמן שהותם במעון, ולשתול בילדים דחף להכיר ולדעת.

5. להיות אנשים מסודרים ונקיים. זה הפן הראשי עם הקמת כל מעון, כי רק אחר שיווצרו התנאים הסניטאריים, ההיגיינים והסוציאליים אפשר להתקדם אל המטרות שהוזכרו לעיל. המדריכים יחד עם הצוות הרפואי והעובדת הסוציאלית מופקדים לשמור על בריאות הילדים, למרות הצפיפות והמחסור.

6. חוסן גופני: למען יוכלו בני הנוער לעמוד במחסור ובתנאים קשים. החוסן יושג על-ידי תחרויות ומשחקי ספורט. חינוך גופני ומשחקים הם חלק הכרחי בכל חינוך נוער נורמלי, וכך גם בטרזין, למרות המחסור בתזונה.

7. יחס חברי ונורמלי בין שני המינים: שתהיה ידידות בין בנות ובנים, שלא יתביישו זה בפני זה - זה תפקידו של החינוך המשותף. המדריכים מעריכים, שדווקא בטרזין יש תנאים לקדם מטרה זו.

שבע מטרות אלה נבחרו מבין רעיונות רבים, כי הן נראו למדריכים כחשובות ביותר.

מקום שאיבת המים בחצר הבית

עונג שבת, עדותה של סוזי ברנד, בת 15

"יפה היה ערב שבת בביתנו. הורי לא היו אדוקים מאד, אלא אחי ידעה לערוך שלחן גשימי. אני תמיד יוכיתי בקוצר רוח לאבוי, כדי שנוכל לקיים את ערב השבת. מעולם לא גסרו שם גוה, קרפיון במקפא, מרק עוף ועוד מאכלים טעמיים. גם יין עמד תמיד על השולחן. ... ואז נשאתי אטרציון, אקסטרקטין 'דירצין'. שם ישבתי בערב שבת, כמו בכל ימי הערבים, איד פרוסת האגם ומרק העדשים. גלפן שבועות, ויום אחד נדרשתי לעבור למעון הנוצר. התגדתי, אם כי בעצם לא ידעתי למה. הייתי כל כך מחורמית, שמאסתי גם במעון. אבל אחרי סירוב המושך נאלצתי בכל זאת להיכנס. באתי למעון בבוקר יום שישי. השתוממתי אמראה נערו ונערים מניקים וממריקים את גדיהם. הייתי מופתעת כשאמרו לי אלבוס את השמלה הטובה ביותר, כי שבת מתקרבת. ועוד יומי הופתעתי כשאמרו לי לריום שולש פרוסת, אם ומרגינה לארוה משופת. בשעה שש הסגדתי, כל יושבי המעון, בגזרי, אמקד שבת ואמריו נערכה תפילה בפרוצדור. התפילה הראשונה שלי בטרציניסטאט! זה עשה עזי רוסט עצום, ובכיתי בזיבי על אהובי הרמוקים, אחרי כן סעדנו סעודה משופת, מורכבת מכריכים, שאחרי איוולו 'באבון' טעמו אנו מאד. בסוף היה מתוכנן 'עונג'. ואף כי לא ידעתי מה זה, הגיישתי יוד עם כולם במעגל סביב השולחן. נהייתי לשמוע איך שרו והקריאו וסיפורו, כל זה היה זרי אי. רקדו גם הורה ושרו. כאשר שכבתי לישון הרגשתי אראשונה זה זמן רב - מוזנת ובטאה..."

אווה מיטנר 1.5.1931 - 28.10.1944

נקודות לדיון ולמחשבה:

- ★ העולם הרוחני של המדריכים במעון הנערים והנערות בגטו בטרזין.
- ★ המדריך כמחנך.

מעון הנערות הצ'כיות

האתר נמצא צפונה מזרחה לכנסייה, מול כיכר העיר. בזמן הגטו הכתובת היתה: L 410.
הנערות דוברות צ'כית בגילים 10-17, כ-350 בנות, גרו במעון זה. היתה תחלופה גדולה באוכלוסיית הבנות בגלל הטרנספורטים הבאים ויוצאים, אך המספר הכללי נשאר פחות או יותר קבוע.

בבניין שוכן היום משרד ממשלתי. אפשר לבקר בבית ובחצרו. בצד הדרומי דלת קטנה המובילה לחדר אטום, בו היה חדר העבודה של הציירת פרידל דיקר-ברנדייס. הבית הוא תלת-קומתי ובו כעשרים אולמות וחדרים, ששטחם נע בין 30 ל-70 מ"ר. בבית חדרי רחצה, ברזיות ושני מטבחי-עזר לחימום האוכל. כן יש מרתפים ועליות-גג נגישים. מאחורי הבית היו חצר ובוסתן תפוחים, שהכניסה אליו היתה אסורה. מעון הבנות דוברות צ'כית נפתח ביולי 1942. באביב 1945 פרצה מגפה של טיפוס-הבהרות והבניין הוסב לבית-חולים לטיפוס. הנקה האנובה - אחת מחניכות המעון - התנדבה לשרת בבית החולים, נדבקה ונפטרה. המטרה המרכזית של הקמת המעון היתה החינוך לחיי שיתוף. היחידה הבסיסית היתה החדר - "היים", בשפת הגטו. בכל חדר היו 20 עד 40 בנות באותו גיל. לכל חדר היתה מטפלת אחראית. המטפלות היו בעלות נסיון חינוכי קודם ממחנות קיץ, מתנועת הנוער, וכולן היו חדורות מחויבות עמוקה לילדים. בכל חדר היה שולחן עץ כבד וגדול ולידו ספסלים. זה היה האזור המשותף. הכנת האוכל, הארוחה, שיחת הקבוצה, חזרת המקהלה, הלימודים האסורים והציור המותר נעשו באזור המשותף. הפעילות התקיימה עד השעה שמונה בערב, שעת העוצר. עד שעה זו צריך היה להספיק להתרחץ, לבקר את ההורים, להיפגש עם חבר או להשתתף בפעילות תרבותית כלשהי. הפעילות המסודרת במעון נפסקה לגמרי אחרי הטרנספורטים של ספטמבר-נובמבר 1944

מתוך ספר חיבורים של הבנות מ-L 410:

"היום יום האם. הבנות שלו בהתאבות מתנות לאימהות
שלהן. הרגשתי נורא מוצרי. ההורים שלי בפולשתינה. גשבת
שאני צריכה את המתנה בגז הזה אני שאני גשה כאפיה
כמעט כמו לאמא שלי. וכן בדיוק היתה הרגשתי כאפי
גברת מילשטיין וטלה. שנה מצוי הן באזו אי כמו אמחה,
אמה לא אשיב להן כשאזו? אני רוצה להיות כאמתן. הכנתי
להן מתנות קטנות. הייתה אי גמשה מוצריה כשראיתי את
גברת מילשטיין יושבת ליד השולחן! אט אט התקרבתי אליה
ואבסוף נתי אה את המתנה. הוספתי נשיקה מתוקה וכריגתי.
ראיתי שהיא מופתעת ושמהה. אני שמחתי כי מאה יוצר המתנה.
האכתי וטלה, רוצה בך ככל גופי. בירכתי אותה והתגלתי
אזכות. פגאס היה אי כל כך נעים; זעזעס לא אוכל לשכוח
את יום האם של טריזין."

היים 28, ר.ש., בת 13

שער פנימי של ספר חיבורים - בנות L 410

אמא יקרה!

י"ו היה עזי אגאר אך את הסביבה שבה אנחנו גיות, לא הייתי גורמת אך נח. אילו רציתי אספר
אך הכא כפי שהוא באמת, הייתי צריכה אגאר את גוסר הטעם שבגייס, הנסוגים אגור אריק,
שיכאו אהיות מונצ'ים ככא כך הרבה דרכים. הימים עוברים גב גוניס ודאים. אנו גייס אלא
מטרה, ורק הצכונות המתוקים מן העבר והגאומות הנפלאים על העגיד נותנים אנו כוא אהמשיך
אמיות, ככא כואנו אנו נכספות אהרמק מפה, אוכה הרמק מן המקום הצה, אכא פגאס אני
גשה כוא דקירה ומשהו מושק אתי גצרה: זו הידידות של בנות הגדי ש'נו, איתן אמדתי אמיות
גדי, איתן הייתי אשמות אמת, יגד נשאנו טוב ורע, שמחה ועצב, ומתן יהיה אי קשה אהיפרד."

פ. בת 18, חדר 14 א'

"גחליליות" - רישום לתפאורה
הילדה צדיקוב, טרזין 1944

◆ נקודות לדיון ולמחשבה:

★ החינוך לחיי שיתוף במעון.

★ ערכים אנושיים ביחסים בין המדריכות לבנות ובין הבנות לבין עצמן.

בית הילדים L 318, כיום בית הדואר, בפניה הצפון-מערבית של הכיכר המרכזית.

בבית הותקן מעון לילדים גילאי 4 עד 10 וחיו בו כ-100 ילדים. באותו בניין פעל מטבח ילדים, שהכין וסיפק את הארוחות לכל ילדי טרזין, הן לדיירי המעונות והן לאלה שגרו עם אמותיהם בבתיים ובקסרקטינים.

מתוך זכרונותיה של מטפלת:

"בקבוצה שלנו במסגן L 318 היו 12 ילדות קטנות, מהצ'ינג ילומות שבאו מבית הילומים היהודי בפראג. לאגרות היו אמהות בגטו, שבאו בערבים לברקין. רק אילדה אגת היו שני הורים בטרזין. אמראית-עין היתה זאת קבוצה של ילדות עויזות ויציריות. אזל השנים האגרנות התינו גוממן על כל אגת ואגת. כמה מהן הרטיבו בלילה. סימן מובהק אטראומה נפשית. מלמדה קשה היתה לנו לשמור על הנקיין וההיגיינה! במשך השנתיים גלו הילדות בכל המלוא האפשריות: שפלה, גזרת, אבשכזות-רוח, אדמתי, שנית, דוקוק אוצניים. סדר-יום רגיל: בוקר השכמה... ארוץ אונן, אלהביש, אלוור. אגרי כן קבלנו ארוחת בוקר בשבילן: קפה ועריות פרוסות אמם במרגינה או ריבת-אפת. בקיץ היינו יורדות אגזר אהשאלות-בוקר וריצה קלה. אגרי ארוחת הבוקר סידינו יגז איון אג המיטות בצורה המיוודת אטרכין - השמיכות גלגלו אצבי הדרגשים, שנהפכו אספות-יום. בשעות הבוקר שיחקו ב'בית ספרי', כי הגרמנים אסרו עינינו אומד ויכולנו אששות זאת רק גוק כדי משק. אומדנו אג הילדות קרוא וכגוב, ציור ומשבן. בצ'הריים קיבלו אוכל בכלים משותפים: מרק דליל, גפוח-אדמה בקיפה ורטב. אגרי הארוחה שכבו על המיטות, אונן ואף אישון. אגרי הצ'הריים היתה גוכנת מגלונת. ארוחת ארבע, הכנת ארוחת ערב - פרוסות אמם. סביב השעה שש בערב באו האמהות לביקור, והיה רעש ומהומה. הילדות נעשו מלואת גייס ומפונקות... לאמהות היו משאלות, אגרי כך הכא נגמר, רגישה, אמבטיה ומיטות..."

עדותה של שוש פרליד:

"כשהגעתי אטרכין הייתי בת שבע וחצי. אגטו הגענו בלילה. אגז השוטרים הצ'כים אמרי: 'שמענו שיש כאן ילדה אגת גולה', ולקחו אותי ישר אמסון הילדים L 318. היו שם ילדים כמוני. אני זוכרת אג המטפלת שלנו ואיק קינאטי בצ'נתיה - היא נתנה להן עויזות מהבילות שהמשפחה קיבלה. אנו לא נתנה. גוק מילדי המסון גצרו אישון אצ'ו אמותיהם. אני ישנתי במסון, על דרגש מעץ. היה קר מאד בלילות. אינני זוכרת פעילותיו מילודות במשך היום. פעם בשבועיים לקחו אותנו ל'בטיטה' - מגרש המשחקים על הגומה הד'רומית של העיר. שם היינו משחקים ועוסקים בספורט. שם גייס געגנו שם"

◆ נקודות לדיון ולמחשבה:

★ מקום ההורים - המשפחה - של ילדי המעונות בגטו, תפקיד המטפלות במעון.

